

Afryka coraz uboższa

Po wydaniu książki z serii **STO ZAGINIONYCH OBIEKTÓW**, z opisem zniszczeń dokonanych w świątyni Angkor w Kambodży, Międzynarodowa Rada Muzeów (ICOM) zwróciła uwagę na sytuację panującą na kontynencie afrykańskim. Przeszłość skierowana przeciwko dobrom kultury na terenie państw afrykańskich jest zjawiskiem powszechnym i przybierającym różne formy.

Podobnie jak w innych państwach, kradzież zagrożone są publiczne kolekcje – muzea. Na niespotykaną skalę dokonywane są również rabunki stanowisk archeologicznych. Uzupełniają tę prezentację: dewastacja obiektów i przemyt dóbr kultury. Zrabowane dobra kultury przedstawione w wydanej przez ICOM książce to oczywiście tylko niewielki fragment zrabowanych dóbr kultury.

Książka *Looting in Africa* stanowi część szerszego programu działań zmierzających do poprawy bezpieczeństwa dóbr kultury. Program został opracowany przez afrykańskich muzeologów we współpracy z Międzynarodową Radą Muzeów. Jednym z jego istotnych punktów jest standaryzacja inwentarzy kolekcji muzealnych. Bez niej szybka wymiana informacji o poszukiwanych obiektach nie będzie możliwa. Zdaniem sekretarza UNESCO, kraje afrykańskie w walce z tą przestępczością potrzebują pomocy wspólnoty międzynarodowej.

W ostatnich latach wyraźnie wzrosło zainteresowanie Afryką i jej dziedzictwem kulturowym. Wiele osób decyduje się odbyć długą podróż, by zapoznać się bezpośrednio z egzotyczną kulturą. Zmieniająca się sytuacja wewnętrzna w poszczególnych krajach to pobudza, to osłabia turystyczne zainteresowanie. Napływ turystów powoduje również rozwój lokalnego handlu dziełami sztuki. Za wzrostem popytu nie nadąża legalna podaż. W takiej sytuacji otwierają się możliwości dla półlegalnych czy wręcz nielegalnych transakcji. Sytuacja prawna nie jest jednolita. Każdy kraj wypracowuje własne zasady ochrony dziedzictwa kulturowego. Trzeba pamiętać, że państwa afrykańskie to stosunkowo młode organizmy, w wielu z nich sytuacja daleko odbiega od stabilizacji. W takiej sytuacji ochrona dziedzictwa kulturowego na pewno nie należy do priorytetowych zadań, a to otwiera drogę do rabunku zasobów kultury.

Zdaniem M. Mukeli z Nayma Muzeum w Zambii i S. Tshiluilu z Instytutu Muzealnego

w Zairze, rabunek dziedzictwa kulturowego trwa na kontynencie afrykańskim niemal od tysięcy lat. Ze zorganizowanym rabunkiem mieliśmy do czynienia już w starożytności. Pierwsze odkrycia geograficzne w czasach nowożytnych i wiążące się z nimi kontakty ludności tubylczej z żeglarzami skutkowały między innymi rozwojem wymiany gospodarczej. Jednym z jej elementów były również dzieła sztuki. W okresie wczesnej kolonizacji i wiążącej się z nią przymusowej ewangelizacji wiele zabytków kulturowych uległo zniszczeniu.

Dłużej przebywający w Afryce dyplomaci, podróżnicy, naukowcy czy misjonarze nieraz w czasie swojego pobytu tworzyli wspaniałe kolekcje. Wracając na kontynent europejski czy amerykański, bardzo często wywozili je ze sobą. Skutek był jeden – ubożenie dziedzictwa kulturowego poszczególnych krajów.

Istotny krok w ograniczeniu niepokojących zjawisk związanych z rabunkiem dziedzictwa kulturowego wiąże się z rozwojem świadomości narodowej w poszczególnych państwach. Dotychczas podejmowane wspólne działania dotyczą głównie warsztatów, w trakcie których przedstawiciele policji, służb celnych i muzealnicy wypracowują zasady współpracy i współdziałania w zwalczaniu szeroko pojętej przestępczości przeciwko dobrom kultury. Istotne znaczenie ma również wspomniana wcześniej standaryzacja inwentarzy. Coraz większy nacisk kładzie się na zmiany w legislacji. Jako pożądany kierunek działań wskazuje się konieczność ratyfikowania konwencji paryskiej UNESCO z 1970 r. w sprawie zwalczania nielegalnego wywozu dzieł sztuki.

Zadaniem książki *Looting in Africa* było zwrócenie uwagi społeczności międzynarodowej na sytuację w mało znanym dotychczas obszarze. Książka ma jeszcze jeden walor, zwłaszcza w krajach zachodniej Europy i w Ameryce, gdzie zainteresowanie sztuką afrykańską jest bardzo duże – pomaga uczciwym dealerom sztuki inaczej spojrzeć na przedstawiane im oferty sprzedaży. ❖

1

3

2

4

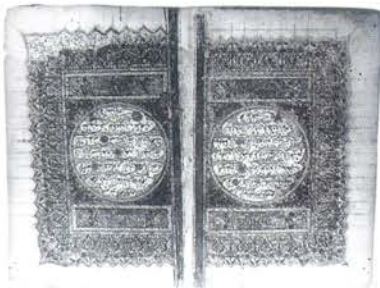
5

6

8

7